

Ігор Якубівський,

доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри цивільного права та
процесу Львівського національного
університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5322-249X>

ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ З ПОЗИЦІЇ РЕКОДИФІКАЦІЇ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Стаття присвячена дослідженню питання про оновлення законодавчих підходів до закріплення видів об'єктів права інтелектуальної власності в умовах рекодифікації цивільного законодавства України. Враховуючи міжнародно-правові зобов'язання України та євроінтеграційний вектор розвитку її національного законодавства, до об'єктів права інтелектуальної власності мають у будь-якому разі бути віднесені об'єкти авторського права (включаючи комп'ютерні програми і бази даних), об'єкти суміжних прав, винаходи, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, сорти рослин, ноу-хау. Доведено доцільність вилучення з числа об'єктів права інтелектуальної власності наукових відкриттів і раціоналізаторських пропозицій, а також доповнення видів таких об'єктів доменними іменами.

Ключові слова: об'єкт права інтелектуальної власності; наукове відкриття, раціоналізаторська пропозиція, ноу-хау, доменне ім'я.

Якубівський І.

Объекты права интеллектуальной собственности с позиции рекодификации гражданского законодательства Украины

Статья посвящена исследованию вопроса об обновлении законодательных подходов к закреплению видов объектов права интеллектуальной собственности в условиях рекодификации гражданского законодательства Украины. Учитывая международно-правовые обязательства Украины и евроинтеграционный вектор развития ее национального законодательства, к объектам права интеллектуальной собственности в любом случае должны быть отнесены объекты авторского права (включая компьютерные программы и базы данных), объекты смежных прав, изобретения, промышленные образцы, компоновки полупроводниковых изделий, сорта растений, ноу-хау. Доказана целесообразность изъятия из числа объектов права интеллектуальной собственности научных открытий и рационализаторских предложений, а также дополнения видов таких объектов доменными именами.

Ключевые слова: объект права интеллектуальной собственности; научное открытие, рационализаторское предложение, ноу-хау, доменное имя.

Yakubivskiy I.

Objects of intellectual property rights from the standpoint of the recoding of civil legislation of Ukraine

The article is devoted to the study of the issue of updating the legislative approaches to the consolidation of types of objects of intellectual property rights in terms of recoding the civil legislation of Ukraine. Given the international legal obligations of Ukraine and the European integration vector of development of its national legislation, the objects of intellectual property rights should in any case include copyright objects (including computer programs and databases), objects related rights, inventions, industrial designs, arrangement of semiconductor products, plant varieties, know-how. The expediency of removing scientific discoveries and innovation proposals from the number of objects of intellectual property rights, as well as supplementing the types of such objects with domain names has been proved.

Keywords: object of intellectual property rights; scientific discovery, innovation proposal, know-how, domain name.

Постановка проблеми. Процес оновлення (рекодифікації) цивільного законодавства України актуалізує цілий пласт проблем, насамперед, методологічного характеру, які стосуються різних інститутів сучасного цивільного права, включаючи, звісно, й право інтелектуальної власності. Закріплені у Книзі 4 ЦК України [1] положення є, по суті, першою в історії національного цивільного права спробою кодифікації

права інтелектуальної власності як цілісного цивільно-правового інституту. Нагадаємо, що у попередньому ЦК УРСР 1963 р. [2, с. 881–899] містилися розділи «Авторське право», «Право на відкриття», «Винахідницьке право», які хоч і були розміщені поруч, проте становили відносно автономні складові структури кодексу.

Серед проблем, які постають у зв'язку із роботою над оновленням ЦК України, варто виділити питання об'єктів права інтелектуальної власності. Слід зазначити, що об'єктами права інтелектуальної власності визнаються лише ті об'єкти, які визначені такими у законі *expressis verbis*. Будь-які інші, не вказані у законі нематеріальні блага, навіть якщо вони є результатами творчої діяльності, не можуть в порядку аналогії визнаватися об'єктами права інтелектуальної власності.

Питання щодо законодавчого закріплення кола об'єктів права інтелектуальної власності є надзвичайно важливим, оскільки по суті система таких об'єктів визначає систему самого права інтелектуальної власності як цивільно-правового інституту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній юридичній науці проблематика об'єктів права інтелектуальної власності висвітлювалася у роботах таких науковців, як Є. А. Булат, Ю. М. Капіца, Л. Т. Комзюк, О. П. Орлюк, О. А. Підпригора, О. І. Харитонова, Р. Б. Шишка, О. С. Яворська та ін. Проте в умовах рекодифікації цивільного законодавства ці питання набувають нового звучання та потребують подальшої теоретичної розробки.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень, які можуть бути використані при оновленні ЦК України в частині закріплення видів об'єктів права інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У чинній редакції ЦК України види об'єктів права інтелектуальної власності перелічені у ст. 420. З позиції рекодифікації цивільного законодавства питання про коло об'єктів права інтелектуальної власності доцільно вирішувати із врахуванням наступних моментів:

1) необхідність дотримання Україною своїх міжнародно-правових зобов'язань у частині забезпечення на рівні її національного законодавства правової охорони низки об'єктів права інтелектуальної власності;

2) доцільність вилучення з числа передбачених у ЦК України окремих об'єктів, які за період дії кодексу не довели свою життєздатність і перспективність, а положення кодексу, які регулюють пов'язані з такими об'єктами відносини, виявилися непрацюючими («мертвими»);

3) вивчення питання про можливість доповнення передбаченого ЦК України переліку об'єктів права інтелектуальної власності новими категоріями, що потребують правової охорони на сучасному етапі.

Отже, по-перше, при побудові системи об'єктів права інтелектуальної власності потрібно виходити із необхідності дотримання Україною своїх міжнародно-правових зобов'язань, пов'язаних із членством у міжнародних організаціях, таких як Всесвітня організація інтелектуальної власності (WIPO), Міжнародний союз з охорони нових сортів рослин (UPOV), Світова організація торгівлі (WTO) та участю у відповідних міжнародних договорах в рамках цих міжнародних організацій.

У ст. 2 Стокгольмської конвенції про заснування ВОІВ [3] (далі – Стокгольмська конвенція) інтелектуальна власність визначена через вказівку на види її об'єктів. Так само у ст. 1 Паризької конвенції про охорону промислової власності [4] (далі – Паризька конвенція) наведено перелік об'єктів промислової власності. З одного боку, ці норми містять приблизний перелік об'єктів, який наведено, насамперед, для визначення відповідних понять («інтелектуальна власність», «промислова власність») з метою окреслення сфери регулювання відповідного міжнародного договору. Стосовно Паризької конвенції Г. Боденхаузен зазначив, що перелічення об'єктів промислової власності, загалом, не тягне ніяких зобов'язань для країн-членів Союзу видавати законодавчі норми стосовно всіх цих прав. Проте в даному випадку потрібно враховувати інші норми Паризької конвенції, з яких випливає обов'язковість охорони певних об'єктів у всіх країнах (промислові зразки – ст. 5^{quinquies}, знаки обслуговування – ст. 6^{sexies}, фірмові найменування – ст.ст. 8, 9, 10ter, зазначення походження – ст.ст. 10, 10ter, патенти і товарні знаки – ст. 25, тощо [5, с. 34–35]. Потрібно взяти до уваги також положення ряду інших міжнародних договорів, що функціонують під егідою ВОІВ та передбачають правову охорону певних об'єктів: Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів [6], Римської конвенції про охорону прав виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення [7], Договору ВОІВ про авторське право [8], тощо.

Україна є учасницею Міжнародної конвенції про охорону нових сортів рослин [9], укладеної в рамках UPOV.

В Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (TRIPS) [10], яка є обов'язковою для України у зв'язку із її вступом до Світової організації торгівлі (WTO), передбачено стандарти правової

охорони об'єктів авторського права (включаючи комп'ютерні програми і бази даних), суміжних прав (виконання, фонограми, передачі мовлення), торгових знаків, географічних зазначень, промислових зразків, патентів на винаходи, топологій інтегральних мікросхем, нерозкритої інформації.

Окремо варто зупинитися на необхідності наближення національного законодавства України у цій частині до права Європейського Союзу. У ч. 2 ст. 158 Угоди про асоціацію [11] зазначено, що права інтелектуальної власності включають авторське право, зокрема право на комп'ютерні програми і бази даних, а також суміжні права, права, пов'язані з патентами, зокрема патенти на винаходи у галузі біотехнологій, торговельні марки, фірмові найменування, якщо вони охороняються у формі виключного права інтелектуальної власності відповідним національним законодавством, промислові зразки, компонування (топографії) інтегральних мікросхем, географічні зазначення, зокрема зазначення походження, зазначення джерела походження, сорти рослин, охорону конфіденційної інформації та захист від недобросовісної конкуренції.

Фактично таке ж коло об'єктів правової охорони в ЄС розглядаються в монографічному дослідженні Ю. М. Капіци, де вони погруповані на об'єкти авторського права (у т.ч. комп'ютерні програми, бази даних) та суміжних прав, об'єкти права промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, фірмові найменування, географічні зазначення) та інші об'єкти права інтелектуальної власності (сорти рослин, топографії напівпровідникових виробів, комерційна таємниця та ноу-хау) [12, с. 98–350].

Отже, вищенаведені положення міжнародних договорів, в яких бере участь Україна, підходи, що сформувався у праві ЄС, свідчать про необхідність забезпечення в Україні правової охорони таких об'єктів права інтелектуальної власності, як об'єкти авторського права (включаючи комп'ютерні програми і бази даних), об'єкти суміжних прав (виконання, фонограми, передачі організацій мовлення), винаходи, промислові зразки, компонування (топографії) напівпровідникових виробів, сорти рослин, ноу-хау. З цієї позиції неприйнятним вважаємо варіант, який пропонується Е. П. Гавриловим, щодо вилучення з числа об'єктів права інтелектуальної власності фірмових найменувань, географічних зазначень, ноу-хау [13, с. 195]. Так само дискусійною є пропозиція Л. Т. Комзюка щодо вилучення таких об'єктів, як фонограми, передачі організацій мовлення, торговельні марки, фірмові найменування, географічні зазначення, ноу-хау з числа об'єктів «інтелектуальних прав» і надання їм спеціального правового режиму – прав *suī generis* [14, с. 65–75]. Реалізація таких пропозицій у законодавстві України породить суперечність із положеннями міжнародних договорів, в яких бере участь наша держава, та ще більше віддалить її національне законодавство у сфері інтелектуальної власності від права Європейського Союзу.

Окремого пояснення в контексті нашого дослідження потребує «припинення від недобросовісної конкуренції», яке Паризькою конвенцією віднесене до об'єктів охорони промислової власності. У Стокгольмській конвенції вжито близьке до наведеного формулювання – «захист від недобросовісної конкуренції».

На відміну літературних та художніх творів, виконань, винаходів, промислових зразків, торговельних марок, тощо, припинення недобросовісної конкуренції по своїй суті не є об'єктом цивільних прав у розумінні ст. 177 ЦК України. Так, якщо взяти для прикладу винахід, то йдеться про нематеріальне благо, щодо якого в особи виникають суб'єктивні цивільні права (особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності). На відміну від цього, припинення недобросовісної конкуренції не може бути віднесене до матеріальних чи нематеріальних благ, і щодо нього не можуть виникати цивільні права та обов'язки. У цьому відношенні цікавою є думка польських науковців, які звертають увагу на те, що охорона об'єктів промислової власності базується на відповідних суб'єктивних правах (наприклад, патент). Як виняток, однак, на підставі закону про припинення недобросовісної конкуренції охороняються не права, а лише інтереси суб'єктів підприємницької діяльності [15, с. 18].

Відтак, з позиції національного законодавства України припинення недобросовісної конкуренції не відноситься до об'єктів права інтелектуальної власності ні в ЦК України (ст. 420), ні в інших законах. У свою чергу, в Україні прийнято окремий блок конкурентного законодавства (ЗУ «Про захист економічної конкуренції» [16], ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» [17] та ін.), яке не входить до складу законодавства про інтелектуальну власність.

Другим важливим напрямом оновлення положень Книги 4 ЦК України в частині об'єктів права інтелектуальної власності є ревізія закріпленого чинною редакцією кодексу їх переліку на предмет виявлення тих, які доцільно виключити. Йдеться, насамперед, про об'єкти права інтелектуальної власності, які користувалися правовою охороною за часів існування Союзу РСР, але зі зміною соціальних та економічних реалій, євроінтеграційним вектором розвитку України та необхідністю наближення її національного

законодавства до стандартів ЄС поступово втратили свою актуальність. Зазначимо, що подібні питання виникають і стосовно модернізації інших цивільно-правових інститутів – речового права (щодо відмови від конструкцій права господарського відання і права оперативного управління), у зобов'язальному праві (стосовно недоцільності закріплення у ЦК України положень про деякі види договорів), тощо [18, с. 24–25, 48]. Очевидно, що з подібними проблемами стикається і право інтелектуальної власності, де серед об'єктів правової охорони передбачені наукове відкриття і раціоналізаторська пропозиція – об'єкти, невідомі сучасному законодавству інших пострадянських країн, не кажучи вже про західноєвропейські. Коли готувався проєкт ЦК України, при вирішенні питання про залишення названих об'єктів, розробники керувалися необхідністю збереження наступності у правових усталених традиціях, що склалися в минулому [19, с. 383]. І тоді це було достатньо виправданим і поміркованим рішенням. Але вже зараз, зі впливом майже 18 років дії кодексу, можна констатувати, що ці норми не пройшли випробування часом, залишаючись практично недіючими.

Наукові відкриття з середини ХХ ст. користувалися правовою охороною лише в колишньому Союзі РСР та окремих країнах «соціалістичного табору» (Чехословаччина, Болгарія, Монголія, Куба).

Зазначимо, що наукові відкриття згадані серед об'єктів інтелектуальної власності у ст. 2 Стокгольмської конвенції про заснування ВОІВ. Проте варто звернути увагу на те, яким чином до конвенції потрапив цей об'єкт. З цього приводу М. М. Богуславський зазначає, що при підготовці проєкту конвенції про заснування ВОІВ позиція, зайнята соціалістичними країнами, сприяла включенню в її текст поняття «наукове відкриття», якого первинний текст документу не містив [20, с. 178–180]. У 1978 р. під егідою ВОІВ був прийнятий Женевський договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів [21]. Його підписали лише 5 країн – Болгарія, Чехословаччина, Марокко, Угорщина і Союз РСР, пізніше приєднався Камерун, чого, однак, було недостатньо для набрання ним чинності. Після розпаду Союзу РСР законодавство Болгарії та колишньої Чехословаччини відмовилися від охорони наукових відкриттів. Дослідники зазначають, що на даний час реєстрація наукових відкриттів збереглась лише на Кубі [22, с. 79].

Серед країн пострадянського простору норми про наукові відкриття закріплені лише в ЦК України. Цікаво зазначити, що О. А. Підпригора, який був членом Робочої групи із підготовки проєкту ЦК України, висловлював позицію про недоцільність збереження в новому кодексі правової охорони наукових відкриттів [23, с. 195]. Незважаючи на це, норми про цей об'єкт все ж були включені окремою главою 38 до Книги 4 прийнятого Верховною Радою України ЦК України. Але такий законодавчий крок надалі не отримав розвитку на рівні спеціального регулювання, і реально діючого механізму правової охорони наукове відкриття так і не одержало. Тобто норми глави 38 ЦК України упродовж усього часу дії кодексу виявилися непрацюючими. Прихильники збереження у Книзі 4 ЦК України положень про наукове відкриття пояснюють цю проблему, покликаючись на інертність законодавця, який так і не спромігся прийняти відповідний профільний закон. Але перспектив прийняття такого закону наразі в Україні не вбачається. Як мінімум, це не відповідає світовим тенденціям, які склалися з цього питання, оскільки на даний час ні на рівні національного законодавства розвинутих європейських та інших країн, ні на рівні міжнародних інституцій наукове відкриття не визнається об'єктом права інтелектуальної власності (єдиний виняток – ст. 2 Стокгольмської конвенції, яка, як вже було зазначено вище, не зобов'язує країни-члени передбачати у своєму національному законодавстві цей об'єкт). У навчальних виданнях ВОІВ наукове відкриття серед форм інтелектуальної власності не розглядається – є лише один абзац у вступній главі, в якому зазначено, що з-поміж двох сфер інтелектуальної власності – промислової власності та авторського права – він не належить до жодної з них, що на даний час багатьма фахівцями ставиться під сумнів сама ідея його охорони, і що його потрібно відрізнити від винаходу [24, с. 16; 25, с. 4]. У дослідженні інститутів права інтелектуальної власності ЄС Ю. М. Капіці наукове відкриття серед об'єктів правової охорони не згадується [12, с. 5–7, 93–94]. Серед вітчизняних науковців найбільше уваги цьому об'єкту приділила Є. А. Булат, яка наводить численні приклади контроверсійності його правової охорони як з позицій ряду міжнародних інституцій, таких як ЮНЕСКО, так і в окремих країнах, у тім числі і в колишньому Союзі РСР [26, с. 122–141].

Зазначимо, що сама природа наукового відкриття унеможливорює закріплення щодо нього виключних майнових прав у розумінні ст. 424 ЦК України, що змушені визнати і самі адепти цього інституту. Тож охорона цього об'єкта фактично зводиться на засвідчення авторства і пріоритету. При цьому дослідники навіть ставлять під сумнів правильність застосування щодо наукового відкриття категорії «право авторства», оскільки наукове відкриття, становлячи собою закономірність, властивість чи явище матеріального світу, не є результатом творчої праці людини, а лише встановлюється (відкривається) людиною [22, с. 210]. Тому слід підтримати позицію Р. Б. Шишки щодо недоцільності віднесення наукового відкриття до об'єктів

права інтелектуальної власності [27, с. 151]. Що ж стосується «матеріальної сторони питання», то держава звісно ж повинна забезпечувати механізми стимулювання (у тому числі і матеріального) вчених за створені ними наукові відкриття, проте для цього не потрібно визнавати останні об'єктами права інтелектуальної власності. Відповідні положення доцільно прописати у законодавстві про наукову і науково-технічну діяльність.

Раціоналізаторські пропозиції, які були об'єктами правової охорони в законодавстві колишнього Союзу РСР, теж збережені у ЦК України. Причому інші країни-колишні союзні республіки давно відмовилися від охорони цього об'єкта. Даний об'єкт не розглядається в контексті інститутів права інтелектуальної власності ЄС [12, с. 5–7, 93–94] та взагалі не згадується у навальних виданнях ВОІВ [24, с. 16; 25, с. 3–4]. Серед небагатьох країн, де раціоналізаторська пропозиція віднесена до сфери охорони промислової власності, можна назвати Польщу [28], проте польські науковці звертають увагу на певну умовність такого законодавчого підходу [15, с. 17].

Стосовно раціоналізаторської пропозиції правовідносини виникають між двома чітко визначеними («персоніфікованими») суб'єктами – автором раціоналізаторської пропозиції та юридичною особою, яка визнала пропозицію раціоналізаторською (ст. 483 ЦК України). Відповідно, автор має право на справедливе заохочення (від юридичної особи), а остання має право на використання раціоналізаторської пропозиції у будь-якому обсязі (ст. 484 ЦК України). У цьому випадку не може йтися про абсолютне правовідношення з огляду на локальну новизну раціоналізаторської пропозиції та відсутність офіційної публікації відомостей про видане свідоцтво.

Як слушно наголошено у літературі, на відміну від права на винахід чи корисну модель, право на раціоналізаторську пропозицію має на увазі переважно винагороду раціоналізатора, а не захист інтересів підприємства [29, с. 34].

Правова охорона раціоналізаторських пропозицій здійснювалася за часів існування Союзу РСР, коли підприємства були державними і на них законодавством покладался обов'язок приймати заявки, здійснювали їх розгляд, видавати свідоцтва і т. д. Зараз же в умовах багатуокладної ринкової економіки забезпечити такі умови по суті неможливо. Тому вважаємо, що раціоналізаторську пропозицію доцільно вилучити з переліку об'єктів права інтелектуальної власності. В сучасних умовах відповідні технічні розробки, створені працівниками юридичної особи, які мають локальну новизну, можуть охоронятися як ноу-хау.

Щодо останнього терміну, то у чинній редакції ЦК України він не вживається. Своєрідним відповідником ноу-хау в ЦК України виступає комерційна таємниця, хоча питання щодо співвідношення цих понять залишається відкритим. У світлі оновлення (рекодифікації) цивільного законодавства передбачається, враховуючи положення Директиви ЄС 2016/943, у складі комерційної таємниці розмежовувати два види об'єктів: творчого характеру – ноу-хау та нетворчого – бізнесової інформації. Враховуючи це, об'єктом права інтелектуальної власності пропонується розглядати ноу-хау [18, с. 32]. Оскільки зміст інформації, що становить ноу-хау, переважно носить виробничий, технічний характер, і йдеться про результат науково-технічної творчості, це зближує його з винаходом. Проте, на відміну від останнього, правова охорона ноу-хау забезпечується не виданим державою охоронним документом (патентом), а за рахунок вжиття суб'єктом заходів щодо забезпечення секретності відповідної інформації.

Система об'єктів права інтелектуальної власності не є абсолютно незмінною. Постійний розвиток різних видів людської діяльності неодмінно породжує і виникнення нових видів інтелектуальних продуктів, що у свою чергу ставить питання про доцільність забезпечення механізмів їх правової охорони як об'єктів інтелектуальної власності. Якщо існує можливість ефективної охорони нової категорії інтелектуальних продуктів в рамках наявних конструкцій – авторське право, патентне право тощо, – немає необхідності розробки і запровадження під цей об'єкт нової форми інтелектуальної власності. В іншому випадку доцільним є запровадження для даного «нового» об'єкту свого особливого механізму правової охорони *sui generis*, і процес рекодифікації є хорошою нагодою звернутися й до цього питання.

В сучасних умовах розвитку Інтернет-відносин важливим засобом індивідуалізації виступає доменне ім'я. Зараз активно розвивається практика реєстрації доменних імен, передання прав на них від одних суб'єктів іншим на підставі цивільно-правових договорів, з іншого боку, мають місце випадки недобросовісного захоплення доменних імен («кіберсквотинг»), що актуалізує питання стосовно законодавчого закріплення цивільно-правового режиму таких об'єктів. Враховуючи *numerus clausus* видів об'єктів права інтелектуальної власності, відносити доменні імена до цієї категорії на даний час підстав немає. Тож наразі, з позиції чинного законодавства, доменне ім'я можна розглядати хіба що як об'єкт особистих немайнових прав особи [30, с. 369–374]. Але такий правовий режим не в повній мірі відповідає природі дано-

го об'єкта. У вітчизняній правовій літературі вже висловлювалися пропозиції щодо віднесення доменних імен до об'єктів права інтелектуальної власності [31, с. 125; 32, с. 183]. Підтримуючи цю позицію, зазначимо, що сама сутність доменного імені як засобу індивідуалізації особи у глобальній мережі обумовлює доцільність визнання його *de lege ferenda* об'єктом виключних майнових прав. Варто звернути увагу на те, що і зараз права на доменні імена є об'єктами цивільного обороту, щодо них укладаються договори про їх передання за плату. З іншого боку, проблематика охорони доменних імен вже тривалий час перебуває у полі діяльності ВОІВ, якою розроблено і прийнято низку документів щодо доменних спорів. У структурі цієї профільної міжнародної організації у сфері інтелектуальної власності функціонує Центр арбітражу і посередництва, до сфери діяльності якого входить у тому числі вирішення спорів щодо доменних імен [25, с. 234, 457]. Враховуючи наведене вище, вважаємо за доцільне в процесі рекодифікації розглянути питання щодо можливості віднесення доменних імен до об'єктів права інтелектуальної власності і закріплення на рівні ЦК України як основного акта цивільного законодавства положень про цей об'єкт.

Висновки. В умовах рекодифікації цивільного законодавства набувають актуальності питання щодо закріплення в ЦК України як основному акті цивільного законодавства видів об'єктів права інтелектуальної власності. Зміст відповідних міжнародних договорів, в яких бере участь Україна, та підходи, що сформувалися у праві ЄС, свідчать про необхідність подальшого забезпечення правової охорони об'єктів авторського права (включаючи комп'ютерні програми і бази даних), об'єктів суміжних прав, винаходів, промислових зразків, компонувань (топографій) напівпровідникових виробів, сортів рослин, ноу-хау. В процесі оновлення ЦК України доцільно вилучити з нього норми про наукові відкриття і раціоналізаторські пропозиції. Варто розглянути питання про віднесення доменних імен до об'єктів права інтелектуальної власності і закріплення у Книзі 4 ЦК України положень про цей об'єкт.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
2. Кодифікація цивільного законодавства на українських землях: У 2 т. Т. 2 / за ред. Р. О. Стефанчука та М. О. Стефанчука. Київ: Правова єдність, 2009. 1240 с.
3. Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (Signed at Stockholm on July 14, 1967 as amended on September 28, 1979) (Authentic text). URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/283854> (дата звернення: 23.05.2021).
4. Paris Convention for the Protection of Industrial Property (as amended on September 28, 1979) (Official translation). URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/288514> (дата звернення: 26.05.2021).
5. Боденхаузен Г. Парижская конвенция по охране промышленной собственности: комментарий / пер. с фр. Н. Л. Тумановой; под ред. М. М. Богуславского. Москва: Прогресс, 1977. 309 с.
6. Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works (as amended on September 28, 1979) (Authentic text). URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/283698> (дата звернення: 28.05.2021).
7. International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations (October 26, 1961) (Authentic text). URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/289757> (дата звернення: 25.05.2021).
8. WIPO Copyright Treaty (WCT) (adopted in Geneva on December 20, 1996) (Authentic text). URL: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/295166> (дата звернення: 30.05.2021).
9. International Convention for the Protection of New Varieties of Plants (1961, as revised at Geneva 1972, 1978 and 1991). URL: <https://upovlex.upov.int/en/convention> (дата звернення: 23.05.2021).
10. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) 1994 (as amended on 23 January 2017). URL: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/31bis_trips_01_e.htm (дата звернення: 27.05.2021).
11. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікована із заявою Законом України від 16.09.2014 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.
12. Капіца Ю. М. Право інтелектуальної власності Європейського Союзу: формування, інститути, напрями розвитку. Київ: Академперіодика, 2017. 664 с.
13. Гаврилов Э. П. Право интеллектуальной собственности Российской Федерации: законодательство и доктрина. Очерки права интеллектуальной собственности: сб. ст. / отв. ред. И. В. Спасибо-Фатеева. Харьков: Право, 2018. С. 193–200.

14. Комзюк Л. Т. Система інтелектуальних прав (деякі «дисидентські» роздуми de lege ferenda). *Система права інтелектуальної власності у порівняльному контексті: матеріали Міжнародної наукової конференції (м. Київ, 14 травня 2021 р.) / за заг. ред. А. О. Козинця, Л. Т. Комзюка*. Київ, 2021. С. 65–75.
15. Prawo własności przemysłowej. T. I: Wynalazki, wzory użytkowe, projekty racjonalizatorskie / wprowadzenie Michał du Vall. Kraków: Zakamycze, 2005. 1017 s.
16. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 12. Ст. 64.
17. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст. 164.
18. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: АртЕк, 2020. 128с.
19. Правова система України: Історія, стан та перспективи: у 5 т. Т. 3: Цивільно-правові науки. Приватне право / за заг. ред. Н. С. Кузнецової. Харків: Право, 2008. 640 с.
20. Богуславский М. М. Вопросы авторского права в международных отношениях: международная охрана произведений литературы и науки. Москва: Наука, 1973. 279 с.
21. Geneva Treaty on the International Recording of Scientific Discoveries (adopted in Geneva, March 3, 1978). URL: https://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/other_treaties/gsd-treaty.pdf (дата звернення: 30.05.2021).
22. Салицкая Е. А. Правовая охрана интеллектуальных прав на научно-исследовательские результаты: дисс. ... канд. юрид. наук. Москва: Ин-т зак-ва и сравнит. правовед. при Правительстве РФ, 2018. 238 с.
23. Кодифікація приватного (цивільного) права України / за ред. А. С. Довгерта. Київ: УЦПС, 2000. 336 с.
24. Основи інтелектуальної власності / за матеріалами ВОІВ. Київ: Ін Юре, 1999. 578 с.
25. WIPO Intellectual Property Handbook / WIPO Publication № 489 (E). Second edition. 2004. 460 p. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/489/wipo_pub_489.pdf (дата звернення: 01.06.2021).
26. Булат С. А. Проблемы удосконалення правової охорони результатів інтелектуальної діяльності в процесі інтеграції України в європейський дослідницький простір: дис. ... докт. юрид. наук. Київ: КНУ ім. Т. Шевченка, 2017. 386 с.
27. Шишка Р. Б. Охорона права інтелектуальної власності: авторсько-правовий аспект: монографія. Харків: Вид-во НУВС, 2002. 368 с.
28. Prawo własności przemysłowej: Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. URL: <https://wipolex.wipo.int/en/text/571177> (дата звернення: 25.05.2021).
29. Святоцкий А. Д., Крайнев П. П., Прахов Б. Г. Право интеллектуальной собственности на рационализаторское предложение / под ред. А. Д. Святоцкого. Київ: Ін Юре, 2004. 128 с.
30. Федюк Л. В. Особисті немайнові права юридичних осіб: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2013. 500 с.
31. Бойко Д. В. Правова природа доменних імен Інтернет: монографія. Харків: Право, 2013. 164 с.
32. Козинец А. А. Проблемы правовой защиты средств индивидуализации в Украине. *Альманах цивилистики: сб. статей*. Вып. 2 / под. ред. Р. А. Майданика. Киев: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. С. 179–188.

References

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. (2003, January 16). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of Verkhovna Rada of Ukraine*, 40–44, 356 [in Ukrainian].
2. Stefanchuk, R.O. & Stefanchuk, M.O. (Eds.). (2009). *Kodyfikatsiia tsyvilnoho zakonodavstva na ukrainskykh zemliakh [The Codification of Civil Legislation within Ukrainian Lands]*, Vol. 2. Kyiv: Pravova yednist, 881–899 [in Ukrainian].
3. *Convention Establishing the World Intellectual Property Organization*. (July 14, 1967). Retrieved from: <https://wipolex.wipo.int/en/text/283854> [in English].
4. *Paris Convention for the Protection of Industrial Property (September 28, 1979)*. Retrieved from: <https://wipolex.wipo.int/en/text/288514> [in English].
5. Bodenkauzen, G. (1977). *Parizhskaya konventsiya po okhrane promyshlennoy sobstvennosti [Comment of Paris Convention for the Protection of Industrial Property]*. N. L. Tumanova (Trans.), M. M. Boguslavskiy (Ed.). Moscow: Progress [in Russian].
6. *Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works. (September 28, 1979)*. Retrieved from: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/283698> [in English].

7. *International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations (October 26, 1961)*. Retrieved from: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/289757> [in English].
8. *WIPO Copyright Treaty (WCT). (December 20, 1996)*. Retrieved from: <https://wipolex.wipo.int/ru/text/295166> [in English].
9. *International Convention for the Protection of New Varieties of Plants (1961)*. Retrieved from: <https://upovlex.upov.int/en/convention> [in English].
10. *Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS). (1994)*. Retrieved from: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/31bis_trips_01_e.htm [in English].
11. *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [The Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, on the other hand]*. (2014, September 16). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of Verkhovna Rada of Ukraine*, 2021, 40 [in Ukrainian].
12. Kapitsa, Yu. M. (2017). *Pravo intelektualnoi vlasnosti Yevropeiskoho Soiuzu: formuvannia, instytuty, napriamy rozvytku [Intellectual Property Law of European Union: formation, institutions, directions of development]*. Kyiv: Akademiya [in Ukrainian].
13. Havrilov, E. P. (2018). *Pravo intelektualnoyi sobstvennosti Rossiyskoy Federatsii: zakonodatelstvo i doktrina [Intellectual Property Law of Russian Federation: Legislation and Doctrine]*. *Ocherki prava intelektualnoi sobstvennosti – The Intellectual Property Law Essays*, (pp. 193–200). Kharkov: Pravo [in Russian].
14. Komziuk, L.T. (2021). *Systema intelektualnykh prav (deiaki «dysydentski» rozdumy de lege ferenda) [The intellectual rights system: some dissident reflections de lege ferenda]*. *Systema prava intelektualnoi vlasnosti u porivnialnomu konteksti – Intellectual Property Law system in comparative context: Proceedings of the International scientific conference*, 65–75. Kyiv [in Ukrainian].
15. Michał du Vall (Ed.). (2005). *Pravo własności przemysłowej. T. I: Wynalazki, wzory użytkowe, projekty racjonalizatorskie [Industrial Property Law. Vol. I: Inventions, utility models, innovation proposals]*. Krakow: Zakamycze [in Polish].
16. *Pro zakhyst ekonomichnoi konkurentsii: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on the protection of economic competition]*. (January 11, 2001). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of Verkhovna Rada of Ukraine*. 2001, 12 [in Ukrainian].
17. *Pro zakhyst vid nedobrosovisnoi konkurentsii: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine on the protection against unfair competition]*. (June 7, 1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Information of Verkhovna Rada of Ukraine*, 1996, 36 [in Ukrainian].
18. *Kontsepsiia onovlennia Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy [The Conception of the Renewal of Civil Code of Ukraine]*. (2020). Kyiv: ArtEk [in Ukrainian].
19. Kuznietsova, N.S. (Ed.). (2008). *Pravova systema Ukrainy: istoriia, stan ta perspektyvy. T. 3: Tsyvilno-pravovi nauky. Pryvatne pravo [The Law System of Ukraine: History, Present and Perspectives. Vol. 3: Civil-Law Sciences. Private Law]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
20. Bohuslavskiy, M. M. (1973). *Voprosy avtorskogo prava v mezhdunarodnykh otnosheniyakh: mezhdunarodnaya okhrana proizvedeniy literatury i nauky [Issues of Copyright Law in the International Relations: the international protection of literature and scientific works]*. Moscow: Nauka [in Russian].
21. *Geneva Treaty on the International Recording of Scientific Discoveries (March 3, 1978)*. Retrieved from: https://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/other_treaties/gsd-treaty.pdf [in English].
22. Salitskaya, E.A. (2018). *Pravovaya okhrana intelektualnykh prav na nauchno-issledovatel'skiye rezultaty [Legal Protection of Intellectual Rights on Scientific-and-Research Results]*. Candidate's thesis. Moscow: Yn-t zak-va y sravnnyt. pravoved. pry Pravitelstve RF [in Russian].
23. Dovhert, A. S. (Ed.). (2000). *Kodyfikatsiia pryvatnoho (tsyvilnoho) prava Ukrainy [Codification of Private (Civil) Law of Ukraine]*. Kyiv: UTsPS [in Ukrainian].
24. *VOIV. Osnovy intelektualnoi vlasnosti [WIPO. Essentials of Intellectual Property]* (1999). Kyiv: In Yure [in Ukrainian].
25. *WIPO Intellectual Property Handbook*. (2004). Retrieved from: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/intproperty/489/wipo_pub_489.pdf [in English].
26. Bulat, Ye.A. (2017). *Problemy udoskonalennia pravovoi okhorony rezultativ intelektualnoi diialnosti v protsesi intehratsii Ukrainy v yevropeiskyi doslidnytskyi prostir [Issues of Improvement of Legal Protection of Intellectual Property Results in the Process of Integration of Ukraine into the European Research Space]*

- of the Intellectual Activity Results During the Integration of Ukraine into the European Research Space*]. Doctor's thesis. Kyiv: KNU im. T. Shevchenka [in Ukrainian].
27. Shyshka, R.B. (2002). *Okhorona prava intelektualnoi vlasnosti: avtorsko-pravovyi aspekt [Protection of the Intellectual Property: the copyright aspect]*. Kharkiv: NUVS [in Ukrainian].
 28. *Prawo własności przemysłowej: Ustawa [Law on Industrial Property]*. (June 30, 2000). Retrieved from: <https://wipo.lex.wipo.int/en/text/571177> [in Polish].
 29. Sviatotskyi, A.D. (Ed.), Krainev, P.P. & Prakhov, B.H. (2004). *Pravo intelektualnoy sobstvennosti na ratsionalizatorskoye predlozheniye [Intellectual Property Right on Innovation Proposal]*. Kyiv: In Yure [in Russian].
 30. Fediuk, L.V. (2013). *Osobysti nemainovi prava yurydychnykh osib [Personal Non-Property Rights of Artificial Persons]*. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi Natsionalnyi Universytet im. V. Stefanyka [in Ukrainian].
 31. Boiko, D.V. (2013). *Pravova pryroda domennykh imen Internet [Legal Nature of Internet Domain Names]*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
 32. Kodinets, A.A. (2009). Problemy pravovoy zashchity sredstv individualizatsiy v Ukraine [Issues of Legal Protection of the Means of Individualization in Ukraine]. *Almanakh tsivilistiki – Civil-Science Almanac, Vol. 2, 179–188*. Kyev: Alerta [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 04.06.2021.